

STENHUGGEREN

medlemsblad
for
JYSK STENKLUB

AMATØRGEOLOGISK FORENING
AARHUS
MEDLEM AF DANSK AMATØRGEOLOGISK UNION

15 årgang nr 3

december 1989

total nr 47

FARVEL DAGU.

Efter et spændende foredrag om dinosaurer på klubmødet d. 14/10-1989 blev der afholdt ekstraordinær generalforsamling om klubbens fortsatte medlemskab af DAGU. Resultatet blev:

23 (56 %) stemte for udmeldelse.

5 (12 %) stemte for fortsat medlemskab.

12 (32%) stemte hverken for eller imod.

Jysk Stenklub udtræder dermed som medlem af DAGU med virkning fra regnskabsårets afslutning d. 31/8-1990.

Udmeldelsen vil ske til unionens sekretær d. 28/2-1990 pr. brev.

Hvad skal vi så lege ?

Annie Buus
Formand

FRAM-FORSTENINGER

Margit Schmidt har sakset en artikel fra Jyllands-Posten af Kay Rasmussen, som vi her bringer til fornøjelse for dem, der kun læser Stiften.

Den midtsønderjyske by Gram kan få en stor attraktion - hvis man ellers finder en fornuftig og billig måde at fjerne omkring en mia. liter vand på fra en stor lergrav.

Attraktionen kan blive en naturpark på bunden af lergraven, som er 400 meter lang, 200 meter bred og 14 meter dyb. En grav, hvor Gram Teglværk A/S indtil for få år siden hentede sit ler.

"I de år, teglværket gravede efter ler, blev der gjort mange spændende fund, som nu kan ses på Midtsønderjyllands museum. Især er der fundet mange hvalskeletter. Der er ingen tvivl om, at der fortsat ligger meget spændende skjult som forstener i leret", siger museumsrådgiver Martin Abrahamsson fra Midtsønderjyllands museum.

I dag er den store lergrav ved at være fyldt op med overfladevand. Vanddybden er ca. 10 meter, så det er enorme mængder vand, der skal pumpes væk for at få adgang til lergravens mange fossiler.

Lergravene ved Gram er enestående i Danmark. Derfor presses der fra videnskabeligt hold i såvel ind- som udland på for at bevare i det mindste en stor åben grav. To lergrave er nemlig allerede blevet "ødelagt" ved at være blevet anvendt som lossepladser.

Vandet i lergraven er et stort problem. der er nemlig ikke tale om rent vand. På grund af den nære kontakt med leret er vandet blevet svovlsurt. Vandet kan derfor ikke blot pumpes over i en nærliggende bæk eller i Gram slotssø. Vandet vil øjeblikkeligt slå alle fisk ihjel.

"Vi regner med, at leret er resterne af en 10 mio. år gammel havbund. Leret indeholder derfor store mængder forstener af snegle, muslinger, krabber, hummere, planter og træer. Dertil kommer så knogleforstener af hvaler og sæler. De bedste fund i lergravene er ofte gjort af amatør-geologer, så vi er ikke spor nervøse for at åbne en lergrav for publikum. Vi vil blot gerne have lidt føling med knoglefundene", siger Martin Abrahamsson.

Projekt naturpark i Gram overvejes i øjeblikket i såvel Skov- og Naturstyrelsen som i Sønderjyllands amtskommune. Begge steder arbejder man på at finde en økonomisk forsvarlig måde at få fjernet den ene mia. liter vand uden at skade vandløb.

STENMARKEDET I RANDERS 22/10-1989.

Lad os slå det fast med det samme: Amatørernes Stenmarked i Randers, der foregik i Fritidscenteret, var en succes!

Vi har tidligere set en lille stenklub, Vendsyssel, lave messe med godt resultat. Randers blev så nr 2. Falster havde godt nok noget sidste år, men det var sammen med andre hobbyfolk. De har planer om en gentagelse på søndag. Svendborg har vistnok også planer om et eller andet til foråret.

Der skal forefindes mindst én dynamisk person med et ekstra overskud af energi og optimisme, for at et sådant arrangement kan blive sat på skinner. I Randers var det Jytte Hillersborg, som stædigt holdt fast ved, at der er behov for amatørmesser, og som gjorde et enormt stykke forarbejde! Selvfølgelig jo dog ikke uden hjælp: Vendsyssel Stenklub lånte villigt ud af sine erfaringer, og medlemmer af Randers Stenklub og andre gav en god hånd med!

En messe gør god reklame for klubberne. Folk kan jo gå rundt ved de mange stande og se næsten alle afskygninger af, hvad det drejer sig om, mineraler, slibning, fossiler o.s.v., og de kan få souvenirs og julegaver med hjem. I Randers var der en specialudstilling med danske mineraler, fossiler og strandsten, hvor der blev set, spurgt og snakket dagen lang. Der var 35 udlejede stande, og det var lige, hvad Fritidscenteret kunne rumme.

Som mineralsamler opfatter jeg Ry-messen som årets store begivenhed. Den giver dog ikke muligheder nok for at få udvidet samlingen, så derfor tager jeg også til flere messer i udlandet. Men hvorfor dog ikke forlægge noget mere af det til Danmark? Jeg synes, der er behov for messer over det ganske land, og vi skal ikke lytte til de negativer, der jævnlige lufter, at "vi ikke skal have for mange messer!". - Hvorfor dog ikke? Det er jo en god måde for vore amatørklubber at være udadvendte på.

Messen i Randers blev besøgt af ca. 1000, så kom bare igen og med en større hal til næste år, Randers!

H.S.

MESSETIPS 1990.

24/29 maj Bustur til Idar-Oberstein (Ravstedhus arr.)
 21/22 juli Stenmesse i Skagen.
 1/2 sept. Ry-messe.
 7/9 dec. Hamborg-messe.

NUUMMIT

Erik Jensen har sakset denne lille artikel i et andet klubblad, som har sakset den i illustreret Videnskab, som nok har sakset den et andet sted:

Nuummit - en mærkelig sten, koksgrå som råsten, kedelig at se på. Men som så mange andre sten får denne farver, når den bliver poleret. Denne sten er dog noget ganske særligt. Den lyser op i gyldne, kobber, røde, violette, sølv, grønne og blå farver. Det er lameller af anthophyllit og gedrit, som stenen består af.

Stenen findes i Grønland ved Godthåbsfjorden (Godthåb = Nuuk). Den er 2.8-3 mia. år gammel. Den er vulkansk, dannet ved voldsomt tryk ca. 10 km. nede i jordskorpen. Nuummit findes også i Indien, Canada og muligvis Sverige, men er ikke her så god til smykkesten.

Stenen blev fundet i 1981 og opdaget som smykkesten af geologen Peter Appel, som i 1979 fandt grønlanditten.

LÅNGBANMESSE 1989.

Långban er et kendt mineralområde i Sverige. Arrangør er Östra Värmlands Mineralsälskap.

Første weekend i august - ferietid - så hvorfor ikke prøve det. Torsdag, teltudstyret + sten ud i bilen. Fredag afsted mod Frederikshavn, ankomst til Långban først på aftenen. Fandt en god plet for teltning i skoven ved søen.

Næste dag var vi så i gang med stensalg og bytning, vi havde bestilt bordplads hjemmefra. Alt er udendørs, det regnede en del, og det var meget koldt, men humøret fejlede ikke noget hos vennerne hinsidan.

På stedet er der et stenumuseum, og en af varphøjdarne var vendt for gæsternes skyld. Vi fandt bustamit og schefferit.

På vejen hjem slog vi teltet op i en skov syd for Skara. Allemansrätten gælder stadig i Sverige.

Regnskab: Færge 500.kr., benzin 500 kr., køb af mineraler 1000 kr.

Salg af mineraler 2000 kr. Voila!

TUR MED BUS.

På oktobermødet blev der talt om en fælles bustur, søndagen efter pinse, gerne med tilskud fra klubben - hvis det bevilges på generalforsamlingen.

Endnu er der ikke bestemt noget om målet for turen. Men kom med jeres forslag. Nogle overvejelser har jeg da gjort mig, og det bliver noget i retning af geologiske landskaber, besøg på museum eller privat samling, samt stensamling ved strand eller i grusgrav.

Jeg ved godt, at der i den senere tid er gjort enestående fund i det plastiske ler; men det er nu ikke sagen, når man er i en lejet bus. Ej heller kridtgrave. Der kommer mere på klubmøderne og i næste blad.

Reserver dagen - også for familiemedlemmer, som ønsker at se, hvad vi "sære" er så bidt af.

Hanne Sønnichsen
Tlf. 86937113

STEN PÅ BORDET.

I JANUAR er der kvarts på bordet. Der er mange gode varianter samt en ny bog på området. Jon Svane og Hanne S. finder frem, hvad de har i skuffer og skabe. Vi ser også gerne ting fra andre medlemmer.

FEBRUAR. Hanne S. viser en del af sin mini-samling, suppleret med fotos taget af samme slags små størrelser. De sidste tilhører Lis Nielsen.

MARTS. Ingemann Schnetler var i efteråret 1988 med til at grave efter fossiler i Miste, Holland. Han viser, hvad en sådan tur indbragte, mest snegle og muslinger. Tiden er Mellemiocæn, samme periode som Enderupskov nær Gram. Er der andre, der har fossiler eller litteratur fra Miste, så tag det med.

APRIL. Slibefolket viser vinterens slebne ting og indfatninger.

Derefter har "STEN PÅ BORDET" kørt i 4 år.

Hvem fortsætter med det eller noget andet ?

Hanne Sønnichsen

PÅ RETTE HYLDE.

Klubbens mikroskop har i perioder haft en vis evne til at opholde sig, hvor ingen anede, hvor var, hvis altså man ikke lige vidste det.

Nu har formanden fået løfte om en skabsplads på Åby Bibliotek. Så kan mikroskopet benyttes der i forbindelse med møder og studiekredsene. Ved hjemlån skal tilhørende "lånkort" naturligvis altid udfyldes på behørig vis.

Kan det kun forstås 10 gange?
Sludder - jeg har allerede brugt
det 20 gange!

FOSSILGRUPPEN.

Vi er igen i år gået i gang med vores studiegruppe - beklager, at vi ikke nåede at få det bekendtgjort i september-bladet.

Men du kan stadig nå at være med - vi holder 4 gruppemøder mere i det nye år:

Tirsdagene: 23/1 - 27/2 - 27/3 - 24/4 på Åby Bibliotek kl 19.00 - 21.30.

Emne: Kridttidens lagserier i Danmark. Klassifikation af fossilerne, samt fra hvilket lag de stammer.

Geolog Søren Bo Andersen og Ingemann Schnetler, der er specialist i snegle, vil give råd og vejledning, vise lysbilleder, evt. film, og holde små overkommelige foredrag om emnet.

Litteratur: Danmarks Geologi af Wienberg Rasmussen.

Palæontologi af Wienberg Rasmussen.

Danmarks Natur bind 1.

Forstenede hvirvelløse dyr af Chr. Poulsen

Ella N. Nielsen

Tlf. 86261672

GENERALFORSAMLING lørdag 10 marts 1990.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Aflæggelse af regnskab.
4. Valg af:
 - a. 2 bestyrelsesmedlemmer.
Nuværende er Doris Valgaard og Ingemann Schnetler.
 - b. 2 suppleanter for bestyrelsen.
Nuværende er Inger Clausen og Anker Svendsen.
 - c. 2 revisorer.
Nuværende er Niels Schjeldahl og Kaj Brøsted.
 - d. 1 revisorsuppleant.
Nuværende er Sinne Rønn Mikkelsen.
5. Fastsættelse af kontingent for det kommende regnskabsår.
6. Indkomne forslag.
7. Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, må være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Bestyrelsen

JULEOPGAVE.

Daj eg,so mde tty deli gtfre mgå raf de ttes tykke, i kkes kriv er or dentligm er e,o gdaaj eggern evi iha vemer et idtila tle gem edste n,øn skerj egatg åpår edaktø rpensi on.D et temed førerna tu rligv is,a tlæ se rnem åhjæ lpeb estyr else nme datf inde en and entil tja nsen.I øv rigtø nskesal les tenv en nere ngo dju lo getgo d tn ytårf rahel ebla dst aben.

H.W.

PROGRAM FOR JYSK STENKLUB. Vinter/forår 1990.

- Lø 6/1 KLUBMØDE på Åby Bibliotek. Der vises en film, der varer 56 minutter: Skrøbelige bjerge i Himalaya.
- Lø 10/2 KLUBMØDE på Åby Bibliotek. Ellen og Preben Dalgaard Knudsen fra Odense fortæller og viser billeder fra deres ture i Amerika - fra Mexico til Canada - Rocky Mountains på langs og på tværs.
- Lø 10/3 GENERALFORSAMLING på Åby Bibliotek - se dagsorden side 7.
- Lø 7/4 KLUBMØDE på Åby Bibliotek. Ruth Kjær fortæller om skulpturer i granit.

BEMÆRK: Det er af forskellige årsager ikke lykkedes hver gang at arrangere møderne på den 2. lørdag i måneden, som der ellers er tradition for.

Det blev i september nr. oplyst, at foredrag begynder kl 14.30. Da det har vist sig at mangle rygdækning, rettes tilbage til oprindelige tider - altså: Fra kl 13.00 åbent for bytning, handel og stensnak, klubmøde kl 14.30 og fra kl 15.00 er der foredrag. Selvproviantering har stadig fuld rygdækning.

Mødetidspunkter for FOSSILSTUDIEGRUPPEN findes side 6.

STEN PÅ BORDET - se side 5.

ADRESSER:

Formand, Annie Buus, Rugbjergvej 14, Stautrup, 8260 Viby J.	tlf 86 281113
Sekretær, Doris Valgaard, Marselis Boulevard 30, 8000 Århus C	86 190932
Blade fra andre klubber bedes sendt til sekretæren.	
Erik Jensen, Plutovej 8, 8270 Højbjerg, medlem af best.	86 149521
Jørgen Borup, Teglgårdsvej 27, 8270 Højbjerg, medlem af best.	86 110041
Kasserer, Ingemann Schnetler, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå	86 467282
Jysk Stenklub, giro 1217380, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå	
Bladfordeling, Hanne Kunde, Sønderborggade 9, 8000 Århus C.	86 112361
Bladproduktion, Eva Rudolf, Janesvej 5, 8220 Brabrand	86 251024
Bladillustration, Dolly Jacobsen, Augustenborggade 19, 8000 Århus C.	86 143461
Bladredaktion, Henry Weinkouff, Marselis Boulevard 30, 8000 Århus C.	86 122724

Indlæg til næste nr skal være redaktionen i hænde senest 13/3-1990.